

Aika: 3.6.2015 kello 10.00–12:15
Paikka: Kouvola, Kaakkois-Suomen ELY-keskus

Visa Niittyniemi (pj.)	Kaakkois-Suomen ELY-keskus, Y-vastuualue
Mika Leino	EK Etelä-Karjala, Metsäteollisuus
Heini Kukkonen	EK Kymenlaakso, Metsäteollisuus
Aarno Karels	Kalastusalueet (Etelä-Karjalan kalatalouskeskus ry)
Hannu Friman	Kouvola kaupunki, ympäristöpalvelut
Erja Leiri	Imatran seudun ympäristötoimi
Minna Korttinen	Lappeenrannan kaupungin ympäristötoimi
Raija Aura	Lappeenrannan kaupungin ympäristötoimi
Frank Hering	Kymenlaakson liitto
Janne Raunio	Kymijoen vesi ja ympäristö ry.
Hannu Ripatti	MTK –Kaakkois-Suomi Metsälinja
Matti Ahvonen	MTK –Kaakkois-Suomi, Etelä-Karjala
Riku Rinnekangas	SLL Kymenlaakson piiri
Seppo Repo	Suomen metsäkeskus, Julkiset palvelut
Ukko Bamberg	Suomen metsäkeskus, Metsäpalvelut
Tapani Eskola	Vesihuoltolaitokset, Kymenlaakso
Jukka Muotka	Vesivoimatuottajat, Etelä-Karjala
Kimmo Lehtonen	Vesivoimatuottajat, Kymenlaakso
Tiina Ahokas (siht.)	Kaakkois-Suomen ELY-keskus, Y-vastuualue
Vesa Vanninen	Kaakkois-Suomen ELY-keskus, E-vastuualue
Heidi Rautanen	Kaakkois-Suomen ELY-keskus, Y-vastuualue
Jukka Höytämö	Kaakkois-Suomen ELY-keskus, Y-vastuualue
Jouni Törrönen	Kaakkois-Suomen ELY-keskus, Y-vastuualue

- Hannu Ripatti edustaa nykyään MTK Kaakkois-Suomen Metsälinjaa Metsänomistajien liiton lakkauttamisen myötä, ja ilmoittaa varajäsenestä myöhemmin.
- Asta Sarkki entisestä Metsänomistajien liitosta ei enää ole yhteistyöryhmän jäsen.
- MTK Kaakkois-Suomen edustajaksi Jouni Muukan tilalle on nimetty Matti Ahvonen, varajäsenenä Marjut Henttonen.

- Valtakunnallisesti on päätetty, että kemiallinen luokittelu esitetään vesienhoitosuunnitelmissa ja toimenpideohjelmissa kolmella eri kartalla: 1. elohopea kalassa + muut haitalliset aineet, 2. pelkästään elohopea kalassa, 3. pelkästään muut haitalliset aineet. Huomionarvoista on, että kalaelohopean laatu­normit ovat määritetty vesieliöiden ja runsaasti kalaa käyttävien nisäkkäiden, kuten saukon elohopean saannin kannalta ja ovat alempia kuin terveysturvallisuuden määrittämät ihmisravinnoksi

kelpaavien kalojen elohopeapitoisuudet. Eri vesimuodostumatyypeille on hieman toisistaan poikkeavat kalaelohopean laatunorminsa (mm. vähähumuksisissa vesissä 0,20 mg/kg ja runsashumuksisissa 0,25 mg/kg).

- Tulosten perusteella näyttäisi, että suurin osa hyvää huonommassa kemiallisessa tilassa olevista vesimuodostumista, on hyvää huonommassa tilassa kalaelohopean takia, myös Kaakkois-Suomessa.
- Ilman kalaelohopeaa Kymijoki ei luokittelun perusteella ole hyvää huonommassa kemiallisessa tilassa sedimentin dioksiineista ja furaaneista huolimatta. Toimenpideohjelmassa olisi syytä avata mistä tämä johtuu, sillä se voi herättää ihmetystä.
- Dioksiinit ja furaanit on otettu huomioon ekologisen tilan arvioinnissa. Kaakkois-Suomen rannikkoalueen pintasedimenteissä pitoisuudet ovat syvempiä sedimenttikerroksia pienempiä, joten tilanne on parantunut ja jokien tuoma kuormitus on vähentynyt.
- Jos luokittelu perustuisi jokisedimenttien haitta-ainepitoisuuksiin ja ilmalaskeumaan, olisivat lähes kaikki Euroopan pintavedet hyvää huonommassa kemiallisessa tilassa.
- Kymijoen ohella myös Hiitolanjoki on ongelmallinen pohjasedimentin elohopean vuoksi. Suur-Saimalla tilanne on uusien mittauksen perusteella hyvä. Elohopean kertyminen kaloihin on vaikea selvittää, sillä sedimentin pitoisuus ei aina ole selittävä tekijä.

Jouni Törrönen esitteli myös Kaakkois-Suomen alueen kalaelohopeatutkimuksen tulokset:

- Tutkimuksessa mitattiin elohopeapitoisuus kooltaan 15–20 cm ahventen lihassa.
- VHA 2:lla kalaelohopean laatunormi ylittyi Kymijoella, Tammijärvellä, Sanijärvellä, Kannusjärvellä ja Vehkijärvellä. Kalaelohopean laatunormi alittui mittausten perusteella seuraavilla Salpausselkien pohjoispuoleisilla vesimuodostumilla: Vuohijärvi, Pyhäjärvi, Sompanen, Iitin Urajärvi, Kotojärvi ja Selkojärvi sekä Ylä-Kivijärvi, Kotajärvi ja Tuohiainen. Ahvenkoskenlahdella laatunormin alittuminen oli hieman yllättävää, sillä perinteisesti Kymijoen edustalla on kalojen elohopeapitoisuus on ollut hieman koholla, ja parisen vuotta aiemmin hauesta todettiin selvästi kohonneita Hg-pitoisuuksia. Mahdollinen siltatyömaan vaikutus alueella on ilmeisesti ollut hyvin paikallinen. Ahvenkoskenlahden kalaelohopeaa on kuitenkin jatkossa seurattava. Myös Kivijärven Kuuksenenselän kalaelohopeapitoisuuksia on pidettävä silmällä, sillä vuoden 2013 aineisto ilmensi laatunormin tasoa olevia Hg-pitoisuuksia. Mahdollisia jatkomittauksia tarvitaan myös Haukkajärvellä ja Suolajärvellä, jossa mittauksiin saatu ahvenaineisto oli ylikokoista ja pitoisuustaso laatunormirajoja hipovaa.
- VHA 1:llä kalaelohopean laatunormi ylittyi seuraavilla vesimuodostumilla: Loituma, Sarajärvi, Torsa, Hiitolanjoki, Änikkä, Haapavesi, Humaljärvi, Hounijoki-Alajoki, Korppinen, Suuri-Sarkanen ja Ottojärvi. Kalaelohopean laatunormi alittui seuraavilla vesimuodostumilla: Pieni Rautjärvi, Simpelejärven itäosa ja Kirkkoselkä, Purnujärvi, Immalanjärvi, Läntinen Pien-Saimaa, Maavesi, Itäinen Pien-Saimaa, eteläinen Suur-Saimaa, Vuoksenniska ja Vuoksi sekä Kuolimo, Urpalanjoen yläosa ja Suurijärvi.
- Elintarvikeraja-arvoa lähellä olivat mm. Änikän ja Sanijärven kalaelohopeapitoisuudet.
- Karuissa järvissä elohopean laatunormi näyttäisi ylittävän ja rehevissä vesissä alittuvan. Keskustelussa nousi esiin huomio, että karuissa vesissä 15–20 cm ahvenet voivat olla hitaammin kasvaneita ja siten iäkkäämpiä, jolloin niihin on ehtinyt kertyä enemmän elohopeaa. Siksi kalojen ikä olisi syytä huomioida elohopeatutkimuksissa.
- Jatkossa kaloista on tarkoitus seurata muitakin haitta-aineita.
- Keskustelussa todettiin, että kalaelohopeapitoisuuksien vähentämiseen ja vesien ruskenemiseen on keksittävä ratkaisuja tulevalla vesienhoitokaudella. Pitäisi selvittää onko maankäytöllä (turve- ja metsätaloudella) yhteyttä näihin. Tämä viesti toimitetaan myös VHA1 ja 2 ohjausryhmälle.
- Kalaelohopeatutkimuksen tuloksista tiedotetaan kansalaisille.

3. Seurannassa tapahtuvat muutokset

Visa Niittyniemi esitteli seurannassa tulevia muutoksia.

- Valtakunnallisesti ELY-keskusten omasta näytteenotosta ja SYKEN analytiikasta luovutaan 1.1.2016 mennessä.
- KASELYssä oma näytteenotto loppuu 31.8.2015, mutta kaksi näytteenottajaa siirtyy uuden palveluntuottajan alaisuuteen. Näytteenoton tarjouskilpailun voittivat Saimaan Vesi- ja ympäristötutkimus Oy sekä Kymijoen Vesi ja Ympäristö ry.
- KASELYssä poikettiin valtakunnallisesta näytteenoton ja analytiikan kilpailutuksesta, sillä KASELYllä on voimassa oleva sopimus MetropoliLab Oy:n kanssa vuoden 2016 loppuun saakka (+ optiovuodet).
- Seurantapaikkojen karsintaa suunnitellaan valtakunnallisesti, sillä tavoitteena on säästää vähintään 20 % analytiikan ja näytteenoton kuluista. KASELYssä tavoitteena on, että seurantapaikkoja karsitaan vain välttämättömät YM:n linjausten mukaan.
- Jos Kaakkois-Suomessa tulee tarvetta vähentää seurantapaikkoja, pyritään vähentämään lähinnä velvoitetarkkailun kanssa päällekkäisiä seurantapaikkoja. SYKEN kautta saadaan ohjeet mitä paikkoja karsitaan. Suunnitelmia on mm. harvaan seurattavien paikkojen karsimisesta, mutta Visan mielestä vesienhoidossa käytettävän pintavesien tilan luokittelun kannalta olisi tärkeää säilyttää seuranta myös esimerkiksi paikoissa, joita seurataan 6 v. välein.
- Yhteistyöryhmän keskustelussa nousi esiin huoli pitkien aikasarjojen katkeamisesta seurannan karsimisen myötä. Terveisinä VHA1 ja 2 ohjausryhmien kokoukseen todettiin, että seurannassa tulee priorisoida paikkoja, joista on pitkiä kattavia aikasarjoja ja joita hyödynnetään maankäytön muutosten ja ilmastomuutoksen vaikutusten arvioinnissa hajakuormitukseen.
- Pohjaveden laadun ja määrän seurantaa joudutaan lisäämään riskialueilla.

4. Kuulemispalaute vesienhoidon ja merenhoidon suunnitelmista

Kokouksessa käytiin läpi keskeisimpiä ja mahdollisesti eniten keskustelua herättäviä palautteita, jotka koskevat Kaakkois-Suomen vesienhoidon toimenpideohjelmaa. Etukäteismateriaalina yhteistyöryhmän jäsenille oli lähetetty tiivistelmät VHA1 ja 2 vesienhoitosuunnitelmien ja merenhoidon toimenpideohjelman kuulemispalautteista sekä yhteenveto KASELYyn tulleesta palautteesta. KASELYyn tullut palaute on välitetty VHA 1 ja 2 vesienhoitosuunnitelmien laatimista koordinoiville ELYille.

Keskustelussa nousseita mielipiteitä miten palaute huomioidaan toimenpideohjelmassa:

- Päästövähennystavoitteiden määrittelemisen yksittäisen joen tasolla kuulostaa vaikealta. Pitää myös miettiä kustannustehokkuutta.
- Kaavoituksen käyttöä vesiensuojelutyökaluna pidettiin tärkeänä, mutta haja-asutusalueilla yleispiirteisiin kaavoihin merkittäviä määräyksiä tulee käyttää harkiten. Maankäytön suunnittelussa vaikutukset vesiin tulee arvioida. Pohjavesien osalta kaavoitus on ensisijainen keino suojella pohjavesien riittävää laatua ja määrää.
- Toimenpideohjelmassa ja suunnitelmissa tulisi korostaa seurannan, neuvonnan ja koulutuksen merkitystä toimenpiteiden toteutumisessa. Tämä on erityisen tärkeää hajakuormituksen vähentämiseksi.
- Metsätaloudesta aiheutuvia haittoja on korostettu liikaa, ja tulee käsitys, että metsätalous on vesistöille erityisen pahasta. Esim. maatalouteen on kiinnitetty vähemmän huomiota palautteissa.
- Metsätalouden hakkuiden määrä on hallituksen tavoitteiden mukaan kasvamassa, joten nykyistä laajempia suojakaistoja ja jatkuvaa kasvatusta on vaikea suosia.

Toinen näkökulma oli, että entistä intensiivisempi metsätalous vaatii myös suuremman panostuksen vesiensuojeluun.

- Metsätalouden kosteikot: Torsan kosteikko on hyvä esimerkki.
- Kalateiden toimivuudesta todettiin, että kalatiet toimivat kyllä kunhan niissä on riittävä virtaus. Toimivuuden varmistaminen vaatii seurantaa. Mallintamalla voidaan selvittää mikä on riittävä vesimäärä houkutusvirraksi.
- Kommentista ”Keinovalikoimana tulisi olla vaellusesteiden poiston, kalateiden, kalahissien ja ohitusuomien **sijaan tai** lisäksi emokalujen ylisiirrot, poikastuotantoalueiden kunnostukset, tuki-istutukset ja valvotut kalastusrajoitukset.” oli diaesityksessä jäänyt pois ”sijaan tai”, jolla on käytännössä merkitystä tapauskohtaisesti.
- Kalastuksen järjestämisellä voidaan edistää vesienhoidon tavoitteita. Asiasta on keskusteltava ELYssä.
- Turvetuotannossa BAT ei ota suoraan kantaa vesienkäsittelyjärjestelmien määrään, joten niitä voi edellyttää olevan useampia jos yhdellä menetelmällä ei päästä riittävään puhdistustulokseen.
- Päästöjen hallinnan kannalta turvetuotannon BATin ”sijaintipaikan olot” –reunaehto on hyvä esimerkki ongelmallisuudesta. Ojitetulle suolle kelpaa vesienkäsittelymenetelmäksi pintavalutus, joka on tehty ojitetulle suolle, jonka ei edes luvata toimivan ensimmäisinä vuosina kunnolla.
- Väitteet turvetuotannon suurista vesistövaikutuksista perustuvat käsitykseen turvetuotannon kokonaisvalumista ja niiden hallinnasta. Valumia muodostuu enemmän kuin lupahakemuksissa tunnistetaan ja luvissa veloitetaan hallitsemaan. Kun päästöjä mitataan ja tarkkaillaan riittämättömästi eikä vesivarastotilaa edellytetä, ei toteutuneita päästöjä tunneta eikä voida hallita. Myöskään alapuolisen vesistön tilaa ei yleensä edellytetä selvittämään. Luvittaja ei myöskään vaadi riittäviä selvityksiä, jotta olemassa olevan toiminnan vaikutuksista saataisiin tietoa tai vastaavasti tietoa olosuhteista ennen toiminnan aloittamista, johon toiminnan vaikutuksia voitaisiin myöhemmin verrata. YSL:n mukaisen varovaisuusperiaatteen valossa tietopuute ei voi olla peruste, ettei riskejä tulisi ottaa huomioon.
- Turveteollisuuden esittämiä tulkintoja vesistöjen tummumisesta ja sen merkityksestä turpeenkaivulle tulee arvioida kriittisesti.

Yhteenvetona kokouksen terveiset VHA1 ja 2 ohjausryhmän kokoukseen:

- Pitäisi tutkia ongelma-alueilla onko maankäytöllä yhteyttä laatunormit ylittäviin kalaelohopeapitoisuuksiin (lähinnä metsätalous ja turvetuotanto).
- Samoin humuskuormitusta ja maankäytön osuutta vesien tummumiseen pitäisi tutkia tulevan vesienhoitokauden aikana, jotta voidaan kohdistaa toimenpiteitä humuskuorman vähentämiseksi.
- Seurannassa tulee huolehtia sellaisten seurantapaikkojen säilymisestä, joista on pitkiä kattavia aikasarjoja ja joita hyödynnetään maankäytön muutosten ja ilmastomuutoksen vaikutusten arvioinnissa hajakuormitukseen.
- Huoli seurannan vähenemisestä ja sen aiheuttamasta tila-arvion tason heikkenemisestä
- Neuvontaan ja koulutukseen pitäisi satsata hajakuormituksen vähentämiseksi

Kokouksen jälkeen vierailtiin Kouvolan Mäkikylän jätevedenpuhdistamolla ja biokaasulaitoksella klo 13–14:30.